

moramo prevdariti, keriga bomo izvolili. Poslanik mora téle lastnosti imeti, sicer ne velja za opravilo:

Pervič: mora biti goreč Slovenec, de bo iz serca govoril za svoj slovenski narod, de se bo živo potegnil za njegove pravice; presvitli Cesar so nam to sami obljubili, in za slovenšino imamo veliko veliko storiti. **Drugič:** mora poslanec dobro poznati svojo domovino, potrebe raznih stanov, pomočke kako jim pomagati, brez de bi pa po tem občinstvo cesarstva poškodovano bilo. **Tretjič:** mora poznati tudi dozdanje deželne postave in naprave. **Četrtič:** mora biti mož bistre glave, blaziga serca, terdne volje, de ne obrača plajša po vetru. **Petič:** mora imeti moč besede v nemškem jeziku.

Té lastnosti morajo naši slovenski poslanci imeti; take bomo izvolili.

Dr. B.

Nekaj od davkov

in v katerih davkih bi bilo kmetiškemu stanu nar poprej polajšanja vošiti, pri katerih pa po pameti kaj pozneje?

De prememba državnega vladarstva ne more vpe-ljanih davkov zavreči, to so umni kmetje še pred raz-glašenjem Cesarskiga ukaza od 15. Sušca za resnico spoznali. Pa tudi prosti kmetje, in clo tisti, ki so bili od zakotnih pisavev in drugih hudobnežev zapeljani, so se iz podukov pametnih, zaupanja vrednih in rodoljubih sorojakov té resnice prepričali. Ni ga več med Slovenci, ki bi ne bil prepričan, de država, bodi si samooblastna ali ustavna, je veliko občno gospodarstvo, ktero za po-trebne stroške tudi dostojnih dohodkov iméti mora. Pa vsak ne vé, de se državno gospodarstvo od hišo-vanja kakiga posamesniga deželana, kmeta ali gospoda kar delječ razloči. Hišni gospodar se mora le po meri svojih zaslužkov, svojiga pridobljenja ravnati, in po ti meri stroške za svoj živež, za svojo vgodnost, ali po-vikša ali prikrati. Državnemu gospodarju pa število potrebnih stroškov za potrebne dohodke mero daje, to je, dohodkov mora toliko imeti, kolikor je potrebnih stroškov. Po meri potrebe tedaj se državni dohodki ali povikšajo ali pomanjšajo.

Čuditi se tedaj moramo, de zdaj, ko se ima cela državna naprava preurediti in ustava vrvnati, vsi in ne le posamesni državniki, temuč tudi celi stanovi in cele dežele kar le polajšanja, pomanjšanja ali clo over-ženja nekterih davkov terjajo, brez de bi pomislili, ali je po meri potrebnih državnih stroškov tako pomanjša-nje ali overženje brez enakočasniga nadomestjenja mo-goče, — brez de bi pomislili, de se v ustavni državi pregled in presojenje potrebnih občnih stroškov, in po njih meri tudi število dohodkov ali davkov le v velikim zboru deželnih poslanikov storiti in dogotoviti zamore, de tedaj pomanjšanje ali kakoršne si bodi premembe davkov le is tistiga veliciga zbora izhajati zamorejo. — Tudi poslaniki kmetiškiga stanú bodo v tem zboru avstrijskih narodov govorili, in ne le samo prihodnjič v vsacim deželskim zboru. Pa ne tistim poslanikom — sej bodo bistroumni možje — naj bo pisan ta sostavek, temuč njih naročnikom, de bodo osnove davkov poznali, vse davke, kar jih zdej imamo, pregledali, in de s tako znanostjo ne bodo od svojih poslanikov nespametno kaj taciga terjali, kar spolniti bi nemogoče, marveč državi silno škodljivo bilo, in občno gospodarstvo zadrževati ali clo razdjati utegnili.

Davki so doklade ali naloge vsih državnih sploh, in sleherniga deželana, sosebno v potrebne državne stroške. Memo gredé moramo opomniti, de davke le tiste doklade državnih imenujemo, ktere za občno go-spodarstvo države, občne denarnice (Staatskas-sen) prejmljejo. Odrajtanja obrest od posojenih denarjev,

létnih plačil od zemljištva ali v denarjih, v pridelkih ali z delam, dajejo naj se kmetu, mestnjanu ali grajšaku, ne bomo nikdar davkov imenovali; to so le dolgovi.

Davki práv in pravično osnovani in razdeljeni morajo imeti štiri lastnosti. Mora jih biti dovelj, pa vender plačevavcam ne pretežki; morajo biti tudi gotovi in stanovitni. — Dovelj jih bo, če je njih število potreb-nim stroškom, ktere vikši državni gospodar za državo opravljati mora, umerjeno, to je, če vselej toliko davkov dohaja, de nikoli sila ni, kakoršnih si bodi naredb v blagostanje države in državnih omišljenih, opustiti ali jih kaj prikratiti. Za plačevavce pa naloga pretežka ne bo, če zares potrebnih državnih stroškov ne preseže, in če oni davke v majhnih, svojimu premoženju primer-jenih delčkih in ob dôbi kader zamorejo, dokladajo. Gotovi in stanovitni so davki, če v celim nalože-nim številu, in pa ob pravi dôbi v državne denar-nice dohajajo; njih število, na ktero se državni gospo-dar zanese, ne smé biti clo nič prikrajšano, in mora biti pri rokah ob dôbi, kadar je stroške opravljati treba. Bilo naj bi dohodkov menj od naloge, bi ne zdali, ne bi jih bilo zadosti, — in kakošne zmešnjave in zadržki bi iz tega izhajati utegnili, se lahko previdi; in ako bi dohodki ravno ob ti dôbi pri rokah ne bili, kadar je kaj plačevati, bi se večkrat marsikteri opravlki potrebnih naredb zamudili ali clo opustili, zakaj v občnih rečeh je treba mnoge opravila neutegama oskerbeti, in zamuda se težko popravi. Še kaj bolj vse to uméti, ozrite se, dragi bratje, tje proti Soči! Ako bi bili vsi državniki take misli, kakoršne so bili nekteri neumni, zmoteni, zapeljani, de so vsi davki overženi, de nič, clo nič več plačevati ne bo, če bi se ne bile zmotene reve kmalo streznile, kaj bi bilo z nami, z našo avstrijsko der-žavo? Ali bi bilo mogoče množico vojakov z vsim po-trebnim prevedeno hitro Talijanskim puntarjem na sproti pošiljati, in vstaviti nehvaležne in krivične prizadeve puntarjev. Mislite, de bi se bili prevzetni Talijani pri Soči na meji Talijanskih dežel vstavili? Oj ne, planili bi bili, misleči de vsi kraji kjer se Talijansko govori, so njim lastni, na Goriško knežijo, na Terst, na Istrijo, na Reko, na Dalmacijo; sej so že svoj nov zemljovid (Land-karte) z vsimi temi deželami okinčili. Odrezali bi bili avstrijski državi žile vunanjiga kupčevanja, žile no-tranjiga blagostanja. Vidite kako neopustljivo potrebno de je, de davki gotovo in stanovitno v državne denar-nice dohajajo. —

Kakošne davke pa imamo zdaj v avstrijski der-žavi? Hočmo jih na kratko pregledati; in pri ti prilož-nosti bomo tudi števila vsih davkov povedali, kakor so bili za gospodarsko léto 1848 (od vsih Svetih 1847 do konca Kozoperska 1848) prevdarjeni in v Dunajskih Novicah Nr. 88. razglašeni.

Imamo I. stanovitne, in II. premenljive davke.

I. Stanovitni davki so naloženi na prihodke zem-ljištva ali pohlštva, in na obertnijo. Gotovi so in sta-novitni, zakaj posestvo zemlje ali pohlštva, če se tudi posestniki premené, stanovitno ostane; tako tudi razna obertniška pridobljivost. Zató so tudi stanovitni davki terdna podloga in steber državnih dohodkov. Davki tega reda so:

1. Zemeljni davk (gruntna štibra, franki, kon-tribucion). Plačujejo ga vsi posestniki, kmetje ali go-spodje, od čistiga prihodiša sirovih zemeljskih prihod-kov, od žita, vina, sená, lesá i. t. d. Opira se naloga in razdeljenje tega davka na poprejšnje umetalno in natanjčno izmérjenje zemlje vsaciga obdelovanja in na natanjčno cenitev vrednosti sirovih pridelkov, to je, ko-liko razni pridelki po odločenih potroških za obdelovanje čiste vrednosti veržejo. Na sto goldinarjev čiste vred-nosti je na Krajnskim, Primorskim in na Štajarskim 17 goldinarjev 47 krajc. davka naloženiga. Govorili in

priпомogli so pri cenitvi čistiga prihodiša zemlje posestniki sami po svojih srenjskih odbornikih, ter so nalogo sami osnovali. Kej napčniga ali pretežkiga zna pri tem davku biti, de je kakošna dežela po dobroti svojiga zemljištva in po važnejši ceni pridelkov v primeri proti drugi slabši deželi premalo obložena. — Prevdarjen je vës dohodek iz gruntniga davka za 1848 na debelo na 39 milijonov in 51000 goldinarjev, in kar ga ima čistiga v državne denarnice priti, na 37 milijonov in 674,000, med kterimi je pa tudi 6 milijonov, ktere is Mažarskiga in Soldaških mej vojniška denarnica sama prejmlje.

2. Hišni davk. Naložen je na prihodke od hiš in družiga hišniga ali gospodarskiga poslopja po dvojih osnovah: V mestih, kjer hiše vlastnikom gotove prihodke veržejo, se plačuje od prihodka (mite) po 17 goldinarjev od sto, v manjših mestih pa, v terjih in na deželi po primeri koristnosti v dvanajstih verstah od 40 krajcarjev do 60 goldinarjev. Pričakovano število tega davka za 1848 je na debelo 5 milijonov, čistih pa 4 milijone in 800,000 goldinarjev.

3. Obertniški davk. Dokaj deržavnikov poleg posestva zemlje ali hiš, in pa tudi brez tistih, mnoge stanovitne obertniške opravila vedejo; imajo, postavim, fabrike, fužine, ali so umetalniki, rokodelci, ali tergovci, stacunarji i. t. d. Taki od svojih obertniških dobičkov k deržavnim dohodkam dokladajo. Naloga obertniškiga davka je osnovana po več verstah, umerjenih po obširnosti obertnije, številu denarjev va-njo obrnjenih, številu pomočnikov in delavcov, in znese na létu med 2 gold. do 1500 gold. Ta davk bi imel vreči za 1848 na debelo 2 milijona in 776,000 gold., čistih pa 2 milijona in 731,000 goldinarjev. —

To so trije stanovitni davki, ki jih v nemških in slovenskih deželah imamo. Na Talijanskim imajo še tudi životni davk (Personal-Steuer), kteriga bi imelo čistiga za léto 1848 en milijon in 379,000 gold. dohajati. Na druge ne posebno imenovane stanovitne davke je tudi še čistih 205,000 gold. prevdarjenih.

Število vsih stanovitnih davkov bi imelo biti po zgorej rečenim Dunajskim listu za léto 1848: na debelo 49 milijonov in 524,000 gold., čistih pa 47 milijonov in 865,000 gold. Razloček med tema dvema števila znese 1 milijon in 659,000 goldinarjev, kteri za pobéro davkov in za druge z njim sklenjene potroške odpadejo.

(Dalje sledí.)

Slovenske reči.

Veselo novico vsim slovenskim deželam oznani današnja posebna doklada Novíc, v kteri boste brali, de se bo v Ljubljani napravila slovenska šola za živinozdravilstvo in podkovstvo. Že veliko lét je hrepenela dežela po tem tako potrebnim učilišu — zdej se bojo želje spolnile. Z združeno pomočjo verlih rodoljubov bo krajnska kmetijska družba to šolo napravila, v kteri bosta — iz proste dobre volje dohtarja Bleiweis in Strupi učenika brez plačila. Veliko in težavno reč bosta ta dva moža na-se vzela — tode nju živa in poterjena ljubezin do domovine jima bo moč dala, to važno delo v prid slovenskih dežel opravljati.

Odbor kmetijske družbe.

Imenovano učeliše bo tedej že četerto v slovenskim jeziku v Ljubljani. Eno je učeliše slovenskiga jezikoslovstva, drugo duhovno pastirstvo, v kterim so si sedanji korar, gosp. Jožef Poklukar neumerjočo slavo pridobili; tretje pa je učeliše porodoslovja, ktero žlahtni gosp. Dr. Bernard Pahner opravljajo. Imenovani učenik so dali létas: „Bukve za učenke porodničarstva“ v slovenskim jeziku na svitlo, po kterih učenke porodoslovja učé.

Slovenske pesmi in slovenske igre v Ljubljanskim gledišu so nam obljubljene, s kterimi nas bo „slovenski zbor“ razveselil.

Ulice (gase) Ljubljanskiga mesta bojo zraven dozdanjih nemških dobile tudi nadpise v slovenskim jeziku. Gosp. Janez Guttmann, sedaj namestnik mestniga poglavarja, je sprožil to reč v mestnim zboru, in vsi zborniki so jo enoglasno poterdili. Zdej bojo zamogli vender tudi kmetje ulic po mestu lože iskati, kër bojo imele krajnske imena.

Iz Štajarskiga — nam gosp. Davorin pišejo — je za slovenske prošnje 11000 podpisov sobranih. Zmiram se še podpisujejo. Vidite dragi bratje Slovenci na Krajskim, da niso samo želje nekterih iskrenih domorodcov, zedinjeni bitiv eno politiško telo, temuč vsiga ljudstva. Pri vas je večina (pluralität), zato vi storite osnovo.

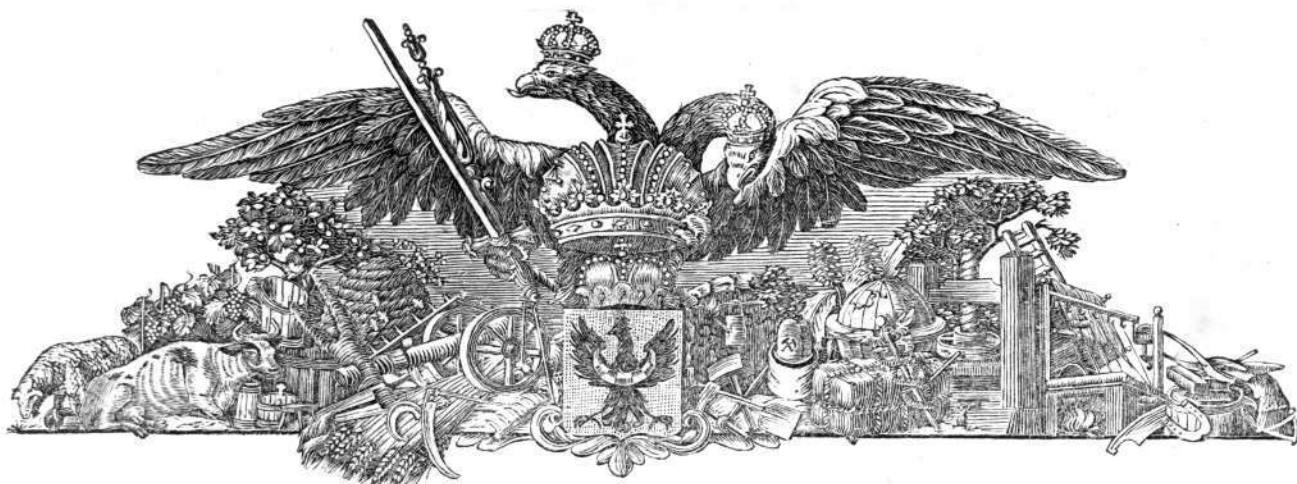
Iz Ptujskiga gosp. Davorin pišejo, de je ljudstvo samo brez vsiga opomína začelo podpise nabirati za sledečo prošnjo: de se namreč slovenska stran Sekavske škofije k Lavantinski pridruži in škofov sedež ali v Celje, ali v Marburg, ali pa na Ptuje prestavi.

Volitev poslancov za Frankfort je — kar je nam znano — sicer v vsih volitnih okolicah Krajskiga in Štajarskiga dokončana, tode nekteri za volitelje izvoljeni možje niso hotli poslancov voliti, ampak v več krajih so komisarju z besedo ali po pismu na znanje dali, de zvesti podložni svojimu cesarju ne potrebujejo poslancov k nemški zavezi. Pri téh zbiralših so se spet nektare žalostne prigodbe primerile; takó so kmetje v Leskovcu od nekiga človeka zapeljani in podšuntani, s kantonskim komisarjem silno gerdo ravnali. In zakaj? Hudobnež je kmete osleparil, de ima kantonski komisár že več dni novi patent zavoljo desetine in tlake pri sebi, in de ga ima kmetam razglasiti. Kmetje so zapeljivcu verjeli, in so se od njega zapeljani silno gerdo obnašali. — Kaj zasluži tak šuntar? — — — Kmetje, ljubi kmetje! za Božjo voljo ne verjemite acim sleparjem. Sejimate sami prebrisane glave, de se vam ni treba na take ljudi zanašati. Sej ste prepričani, de vam Novíce zdej vsako novo postavo koj oznanijo, de tudi cesarske gosposke take oznanila, v vašim jeziku natisnjene, po deželi koj razglasijo. Kako bo tak slepar tako imenitno reč poprej vedil, kakor vi vsi? Prišel bo, prišel nov patent za odkupljenje tlake in desetine — Cesar so nam ga gotovo obljubili — ali dozdej ga še nismo dobili, tedej ga tudi nihče skrivati ne more!

Prošnja

slovenskim in novičnim pisavcam.

Kakó imeniten čas je sedanji vsim stanovam, torej tudi kmetam, in kaj Novíce zdaj vse povéjo, sploh vsi Slovenci véjo, ali pa véditi želijo. Med temi željivnimi je pa nar več kmetov; zato sim primoran kmetiško stran poprijeti, in tistim rodoljubam, kterih sostavke v Novicah beremo, serčno prošnjo razglasiti, upajoč, de mi je verli sini Slovenije in naši bratje gotovo ne bojo overgli: Deržite se slovenskih beséd, in le, kader téh nimate, prosite, de naj jih Vam drugi Slovani posodijo; zakaj saj véste, dragi domorodci! de če v enim sostavku le kakih dveh besed ne razumemo, gotovo tudi celiga sostavka ne. V pesmah, akoravno je bolje de Slovenci Slovenci ostanemo, je vender vse drugači; tukaj zamoremo drugih slovanskih besed včasí poiskati poleg pesniške svobodnosti; — ali z drugimi spiski ni taka. Saj so Novíce posebno za kmeta in rokodelca pisane, torej ne smemo tako pisati, de bi nas kmetje in rokodelci ne razumeli. Veliko kmetov Novíce prebira, pa jih ne razume; in kar pišemo, posebno pa v zdaj vsim

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svitlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj VI.

V sredo 17. veliciga travna 1848.

List 20.

Edinost.

Edino je večno, ko drugo pogine,
Edino ostane in nikdar ne mine;
Edino vse dobro in krasno obseže,
In 'z nju stanovitnost krepčito zaveže,
De 'z veka u vek in za vek obstoji.
Edino ostane,
Se nikdar ne gane,
Ko drugo odpade in nično beži.

Edinost lastnost je Stvarnika obstojna,
Če tudi v stvaréh se odkriva nam brojna.
Nje duh po nebesih visókih ustvarja,
Nje svit nam plami vsaka zarja,
Nje glas in ukaz pretresavni je gróm;
Vse krozniga šira,
Edinosti 'zvira,
Ki v bitju vsim ima ob enim nje dóm.

Na zemlji njé hčerka krepotnim narodom
Varuje obstoj so mogočnimu plodam;
Rodivna umetnost, nebeško pravico,
Osrečen'ga ljuda nar boljši kraljico
Jim stvari njih raj in osnuje nebó;
Alj kader odpade,
Pustivši njih grade
Se naglo jih prime razdér in pa zló.

Kar se je do danes narodov vodilo,
Ni Grekam in Rimcam enacih še bilo,
Alj Tebe in Sparto in ponosne Atene
V žežlovim skusu planivši iskrene
Zaduši na sestre planivši osvoj,
Ko so posabile,

Nar večí de sile
Podi in podžari sestrinski razdvoj,
Svetovi Rimljanski na dvoje zdeljeni,
U boju umiraje k oetbi nobeni
Ne morejo ročic k očetu stegati,
V edinost b'li so jim vekí pač zlatí,
Ni bog bil mogočni le samo njih meč,
Meč hitro razkruši,
Kar v zmagu naduši,
Kar v miru kraljuje, — Edinost je več.

Edinost je bognja, ki serca objame,
Če v njih se ljubezin čezsvetna uname;
Edina je misel, edino veselje,
Edine vošila, edine so želje,
Edino je bitje, edino sercé;
Alj kader odtegne
In iz sere pobegne,
Serce od ljubezni nebeske ne vé.

Slovenski narodi! iz eniga krila
Vas ena je mati slavitna rodila;
Kaj blage in mile vam serca zdaj ptuji?
Varujte se, bodo zamorli jih kljuji
Protivni, in ptujca zasačni zatisk;
Edinost če mati
Vsih vas ne pobrati,
Podaja za ptujca u roke vam blisk!

Slovinci predragi! kaj vender le skuša
Protivnika vas zapeljivost, kaj duša
Se vaša, kaj serce na ptuje vernuje?
Verjemite bratje, de drago plačuje,

Kdor hodi po srečo v ptujcovi kraj.
Domá ostanimo,
Domá se bratimo
Kaj naša Slovnija lepi ni raj?

Slovinci predragi! zdaj hitro na noge,
Odrešimo ptujnosti hude nadloge —
Slovenijo drago, nam cenjeno mati.
De krasna začne se iz spanja vzdigvati,
Svobodniga duha, edin'ga sercá.
De narodnost naša,
Beseda de naša
U naši deželi le terdno velja.

Slovenke ve drage, cveteče dekleta,
Usaka vas bode za dom nej uneta,
Uneta, ko hčerka Slovenije vredna
De mati prezala in krasna in čedna,
Tud' najde pri vam, kar si vedno željí,
Ljubezin gorečo,
Ljubezin žarečo,
Ki v bratih krepot in pogum izbudi.

Zató ve Slovenke! vas zbere naj vsaka
Za venčanje pirno unet'ga rójaka,
De národ z občutki se čistimi vnóvi,
De krepki, pogumni versté se sinóvi,
Za vnuki junaški še vnukov zarod;
Slovenski de sini
U duhu edini
Si rešijo svoj dom iz ptujca omót.

Toman.

Začetek deržavniga zbora na Dunaji,

v katerim se bojo nove postave za naše domače reči dale, je od Cesarja na 26. dan prihodnjiga mesca napovedan. — Drugo pot bomo oznanili postave, kako se imajo poslanci za ta imenitni zbor voliti.

Nekaj od davkov

in v katerih davkih bi bilo kmetiškimu stanu nar poprej polajšanja vošiti, pri katerih pa po pameti kaj pozneje?

(Dalje.)

II. Premenljivi davki se plačujejo prvič od živeznine ali od porabe drugih za človeško življenje in vgodnost potrebnih reči sploh; drugič od ta-

cih reči, ktere so za deržavni zaklad le samimu vikšimu deržavnimu gospodarstvu v samoprodajo prihranjene, in katerim pravijo monopolske reči; in tretjič od nekterih obéjih naprav, ktere so sicer v prid cele deržave vpeljane, katerih se pa ne vsi, temuč le nekteri deržavniki (prebivavci dežele) po svoji potrebi poslužijo. Davke na imenovane reči ali naredbe naložene imenujemo premenljive zató, kér jih deržavniki nikdar v enakih stanovitnih dokladah, temuč le po primeri svoje pridono-

bljivosti svojih dobičkov, zdaj več zdaj menj, ali po kakšnih posebnih naključjih, plačujejo. Vender je pa državnemu gospodarstvu mogoče, število premenljivih davkov po večletnih skušnjah tudi za eno leto prevdariti, in zvedeti koliko de bodo po priliki na leto vergli.

A. Davki od živeznine ali drugih za porabo služivnih reči so:

1. Živezni davk, ki se na deželi in v manjših mestih od pijače, namreč od mošta, vina, od vola, od žganja vsake baže, in od mesa plačuje, pa le tačas, kader jih kerčmarji, mesarji i. t. d. prodajajo in z njimi pridobljivnost vedejo; živeznina, katero posestniki, kmetje ali gospodje doma pridelajo in porabijo, brez de bi jih prodajali na drobno, ni nikakor davku podveržena, ker se od nje že grunti davk plačuje, zastran žganih pijáč, če jih posestnik is lastnih sirovih pridelkov več kakor za domačo potrebo (čez eno vedro) naredi. V poglavitnih mestih, kakor na Dunaji, v Gradcu, v Ljubljani, se pa, razun imenovane živeznine, še tudi od drugih reči živezni davk plačuje, namreč od domače kuretné, divje perutnine, divjačine, od rib, žita, moke, sočivja, od sadja, masla, špeha, od derv i. t. d. Tako je za té mesta osnovano iz več vzrokov, med kterimi je tudi ta le, de v tacih poglavitnih mestih dokaj dokaj ljudi prebiva, postavim, vikši ali nižji uradniki, trgovci, bogatinci, ki le od obrest živé, in drugi, kteri stanovitnih davkov ali clo nič ne plačujejo, ali če zemljo imajo ali obertnijo vedejo, bi vender po svojih velikih dobičkih, po svojim bogastvu premalo k državnim dohodkam dokladali, ako bi ne bili še posebej od živezniga davka zadeti. Poberati živezni davk od sleherniga, ki s tem davkam obložene reči vživa ali rabi, ni kratkonikar mogoče, zatorej je takó osnovano, de ga prodajavci tistih reči plačujejo, ter založeni davk k ceni prodanih reči prištejejo. Po tem takim ne zadeva tak davk prodajavca, ampak vživavca.

Za leto 1848 je živezni davk prevdarjen na debelo na 23 milijonov in 512,000 gold. — čistih pa na 22 milijonov in 317,000 gold.

2. Colski davk (col, muta, harmica) zadene vse blagó trgovanja in kupčevanja s ptujimi deželami, namreč sirove pridelke ali pa umetalske in obertniške izdelke, ktere namenjene za vžitek ali drugo porabo v našo colsko okolico po suhim ali po vodi iz ptujih dežel pridejo, ali ktere kupci is ptujih dežel skozi našo državo zopet na ptujo pošiljajo; zadene tudi naše domače pridelke, na ptujo prodane. Colski davk je v tarifah, po okoljstevah večkrat prenavarjenih, postavljen. Ptuje blagó v naše dežele pripeljano, in za porabo pri nas namenjeno, je nar bolj obloženo, pa vender v takošni priméri, de davk sirove pridelke, kterih v naših deželah nimamo, pa jih za naše obertništvo potrebujemo (postavim sirovo pavolo), le pičlo zadene — obertniške ali umetalniške izdelke, kterih naši rokodelci ne morejo zadosti lepih in srednje cene narejati, nekoliko več zadene — izdelke pa, ki jih tudi pri nas doma lepe in ne predrage narejajo, nar več zadene. S tako primerjeno nalogo vikši vladarstvo dvojno korist državi nakloni: prvič, de si poglavitni del dohodkov iz ptujiga blagá pridobi; drugič, de se domačimu obertništvu pripomore. Bila naj bi, postavim, sirova pavola z davkam preveč obložena, ne bi se toliko fabrik v naši državi vstanovilo, pri kterih množica delavcov svoj kruh dobiva. Ako bi pa tudi ptuji pavolnati tkavski izdelki le z majhnim colskim davkam obloženi bili, bi jih kmalo ptujci silo veliko k nam pripeljali; naši fabrikanti bi se ne mogli s ceno svojih izdelkov unim bližati; mogli bi svoje fabrike opustiti, in vsi njih delavci, opravilniki in oskerbniki, kterih je na stotavžente, bi ob svoj kosčik kruha prišli. Taka bi se tudi godila našim obertnikom, umetalnikom, rokodelcam, ako bi se vpeljevanju ptujih umetalnih in obert-

niških izdelkov z velikim colskim davkam ne overalo. Skozno blagó (to je blagó, ki se skozi naše dežele vozi) je le po majhni primeri obloženo, sicer bi ptujci ali njih oskerbniki póta po drugih deželah iskali, in zgubili bi naši pošiljavci in vozniki svoje zaslužke. Nar menj in clo pičlo obloženo je ishodno blagó, obstoječe iz domačih pridelkov ali izdelkov. Vzrok de so tudi te reči nekimu colskimu davku podveržene, je marveč ta, de is colnarskih dokazkov vikši vladarstvo pregled zadobi, kako de se obdelovanje zemlje in obertnija v državi obnaša, in ako bi jima bilo kaj s posebnimi naredbami ali postavami pripomagati. Colskiga davka bi imelo v državno denarnico za 1848 dohajati 23 milijonov in 90,000 gold. na debelo, čistiga pa 23 milijonov in 13,000 gold.

(Dalje sledi.)

Kmetje varite se šuntarjev!

5. dan tega mesca je bila v Mirni na Dolenskim volitev poslanca za veliki zbor v Frankfort Majnski, pri kterim se je mnogo kmetov in tudi gospodov zbralo. Začetek volitve je bil ob devetih dopoldne, konec pa ob štirih popoldne. Volitni komisar so bili gosp. Korl Raab, Mokronoškiga kantona komisár, njih pomočnik pa gosp. Janez Kersnik, komisár Mirniškiga kantona, ki so se prepričali, de se je vse natanjko in po pravici godilo, in ki so s svojimi razumljivimi poduki v volitni hiši zbranim kmetam namen Frankfortškiga zbora tako lepo razložili, de je bila prva volitev v lepim redu končana. Pri prvi volitvi je bil Juri Gajer, iz Kerskiga, poslanec, gosp. Korl Raab, tajnik deželnega poglavarstva v Ljubljani, pa namestnik izvoljen; ker pa nobeden ni polovice vsih glasov (štim) za se imel, se je mogla po postavi volitev še enkrat ponoviti; Juri Gajer se je pa drugi volitvi zoperstavil rekoč: „prva volitev velja, druge ne čakam.“ Kmalo po tem je nekaj Kerskih kmetov podšuntal, de so ž njim vred volitno hišo zapustivši v kerčno šli. De je Juri Gajer v gostivnici svoje tovarše dobro napajal, še bolj pa šuntal in podpihoval, ne le sam svoje, temuč tudi po dveh tovarših druge kmete, rekoč: „gospodje vas hočejo goljufati“ — je gotova resnica. Po dokončani drugi volitvi je pa z zapeljanimi kerskimi kmeti zopet v volitno hišo prišel, in je pisma voljivcov (Wahl-Decrete) nazaj terjal, rekoč: „de imajo vse pisma prešteti“, ker je namreč natolceval, de je menj pisem, kakor pa pisanih listov (Wahl-Zetteln). Ko se je pa pri preštevanju pisem pokazalo, de je še več pisem, kakor pa pisanih listov, je ostermel, kmetje pa, ktere je poprej šuntal, so vsi serdití enoglasno zavpili: „oni so goljuf, ki ga bomo po poti raztergali.“ Ljubeznjivi Juri je bil tedej v veliki zadregi, in ni vedil, kako bi si iz limanc pomagal; pa berž mu druga zvijača na misel pride. „Komisarji so voliteljem povedali, kteriga naj poslanca izvolijo“ — je djal. De je moglo tako lažnjivo in šuntarsko govorjenje komisarje močno razžaliti, bo vsak pošten človek spoznal, in vsak tudi lahko previdi, de komisarji, ako bi bile besede Jurja Gajerja resnične, bi ne bili izvoljeniga gospoda poslanca izvolili, ki je sicer pameten, pošten mož in vse časti vreden rodoljub, ki si pa mende sam v Frankfort iti ne želi, ker poslaneu ni le zgorej imenovanih lepih lastnost potreba, ampak take učenosti, de bo, ako bi treba bilo, koj iz glave celimu zboru zastran vsake reči odgovor dati in s terdnimi dokazami izpeljati zamogel; kar bo posebno potrebno takrat, ako bi utegnili Nemci take naprave vstanoviti, s kterimi bi nas Slovence zopet po svojim nemškim kopitu obračali in nam národnost in jezik zoper večno pravico odvzeti hotli.

De bi se pač kmetje tacih in enacih zapeljivcov, kakoršni je Juri Gajer prihodnje kakor strupe niga gada varovali! in de bi se nemirni človek, kteri

Ljubi moji domorodci! vse svoje žive dni me še ni nobena tako v serce spékla, kakor ta. — Dête, dête — sim djal — kam bomo prišli, če se bojo raztergani, in lačni kmetje za poštene gruntarje potégovali? Kteri kmet je lačin ali raztergan? Kteri? Tisti, ki je pijanec, zapravljivec, postopač. Če se bodo taki za vas potégovali, jim ni tréba na Dunaj hoditi; taki naj koj doma začno svoj stan zboljševati, in nar kraji pot je, de z gorjačo po rakolnačarsko pred duri stopijo in od vas premožnih, poštenih kmetov potirjajo, česar jim je potreba. Kdor si sam sebi ne more domá obléke in živeža pošteno prislúžiti, kaj tak se bo hodil za vas na Dunaj poganjati? —

Če si sicer volite kakiga župana (rihtarja) ali prisézniga možá, povejte mi, na kakošne možé cika-te? Nar bolj poštene in umne možé si zbirate, in to je prav. Kolikanj bolj pa je potreba za Dunajski véliki zbor né le poštenih, umnih, temuč tudi učenih, po deželi dobro znanih in sploh takih gospodov izvoliti, kteri prvič dobro po nemško pisati in govoriti umejo;

drugič de imajo natanjko védnost, ne le od tlake in desetíne, od gosposkinih davkov, prepisov, desetiga denarja i. t. d. temuč od vsih rečí, ktere vladarstvo ljudstva vtíčejo, namreč: od postav vsakih zadev, — od kupčije po deželi in po morji, od šolskih rečí in učeliš, od mitnih pravic, od sodbá, od sodbinih in kaznovavnih bukev, od cene in veljavnosti našiga domorodniga jezika, od srenjskih potreb (Gemeindebedürfnisse), od dozdanjih ravnáv drugih deželá našiga Cesarstva, od pridelkov naše domače in druge ptuje dežele, z eno besedo, ti gospodje morajo biti jako prebrisani;

tretjič de znajo dobro glasovitno besedo zastaviti, se po nemško odrézati, de je kej. Zakaj v tem zboru bo potreba sred kakih 400 možakov govoriti. Kér pa druge dežele slovenskiga jezika ne razumé, se bo moglo vse po némško govoriti, pa ne tako govoriti, kakor vam kak zakonen pisac práv široko gobezdá, ampak kakor pogumen govornik, s pametjo, zložno, iskreno, kakor v cerkvi na prižnici;

četeritič de so pošteni, časti vredni in časti željni možjé, kterim je ljubši poštenje, kakor vés svet. Zakaj to se ne smé zgoditi, de bi se dali od poti pravičnosti na kako vižo premakniti; ne tako, kakor po kmetih, če kdo za kak potent prosi, pa župana in priséžne možé pred v kerčmo (oštarjo) pélje, prédin v kancelijo gredó.

„Pa — mi boste odgovorili — „gospod bo s gospodam deržal, kmet bo pa kmet ostal.“ Ta zadnja veljá. Kmet bo zmirej kmet, če ga tudi v gosposko suknjo obléčete. Vam pa nič družiga po glavi ne blodi, kakor tlaka in desetina. To vam je že oznanjeno, de tlaka in desetina boste odnéhale; kako in od kod se bo pa grajšinam škoda za njih pravice povernila, to se bo na Dunaji razsodilo. Dête — boste rekli — za tole bi bili kmetje potrebni, zdaj pa le vùn! — Počakajte malo! Kdo se je do zdej za vas potegoval, če vas je kaj tišalo? Kdo je dozdej vam pravde speljeval, sodbé delal? Kdo je do zdej vaše pritožbe z gruntnimi gosposkami poravnaval? Kam ste se hodili pritoževat, če ste mislili, de se vam krivica godí? Ali ste se h kakimu kmétu zatékovali? Ali niste pri kantonskih gosposkah, pri kresijah pomoči, pri dohtarjih in učenih gospodih svétov iskali? — Če so bili taki možje do zdej od vas spoštovani, zakaj bi pa za Dunaj ne bili pripravní, kjer se bo tolikanj rečí moglo ugotoviti in vravnati?

Kmetje véste dobro, kakošin tén vam ali sosédu v péti tíči; od tega bi zamogli povédati. Ali na Dunaji se ne bo le za dva, tri ali le za podložnike kake grajšine govorilo, ampak za kmete celiga cesarstva. Kdo

bo védil bolj za občne potrebe kmetov: ali kak védež, ki se le s pijanci prepíra, ali kak omikan gospod, kteri iz znanstva domačih in ptujih deželá, ljudstva pozná?

In če mislite, de bi poslancam ta ali una réč v glavo ne padla, sej vam že ustava dovoljenje da, po poslancu prošnje na zbor poslati. Take prošnje morajo biti od vsih ljudí podpisane, ki jih želijo; če jih več podpiše, boljši je. Te prošnje bojo pri zboru očitno na glas brane. Nata zbor bojo tudi drugi ljudjé hodili poslušat. Pošlíte tedaj kakiga možá, ki nemški jezik razume, na Dunaj, de bo slišal, kaj in kako de se bo v tem zboru govorilo, in de bo tudi doma védil povédati, kako so se poslanci za vas potegnili. — Ali ne bo ta práv? Mislim, de.

Pa ne mislite, ljubi moji rojaki, de jez zató pišem, de bi mene izvolili. Nič veseliga ne bojo iméli poslanci na Dunaji, marsiktero grénjko bojo požerli. Jez vas le zató želim podučiti, kér vas dobro poznam, kér vas ljubim, kér sim vašiga kmetiškiga rodú; zató bi se mi bitko zdélo, če bi vi zavolj neumne terme kako škodo terpéli, de bi vi na zadnje le ostanjke dobili in ovsenik grudili, druge dežele pa si pogačo pékle.

Miha Ambrož, c. k. komisár v Smeledniku.

Nekaj od davkov

in v kterih davkih bi bilo kmetiškimu stanu nar poprej polajšanja vošiti, pri kterih pa po pameti kaj pozneje?

(Dalje.)

B. Davki, kteri deržavne dohodke iz rečí Cesarski samoprodaji prihranjenih (monopoljskih), pomnožujejo, so tile:

1. Davk od soli. Sol je dvoje baže: podzemeljska sol in morska. Podzemeljsko sol ali že čisto vledenito (kristalisirt) izpod zemlje kopljejo, kakor v Vilički v Galiciji, — ali pa z rudnino ali perstjô zedinjeno nar poprej v vodi rastopé ter slano vodo v velikih kotlih kuhajo, dokler sama čista sol ne ostane. Dosti dela je in vtrát pri pridelovanji podzemeljske soli. Morska sol se z dosti manjšim prizadevanjem in manjšimi stroški pridelá, kér ni treba družiga, kakor de se morje v nalaš pripravne in poravnane tla vpeljá in voda ob gorkoti sonca v puh razpodí, de sama sol na tléh ostane. Podzemeljsko sol kopljejo in kuhajo v deržavnih solinah in z občnimi stroški, morskó sol pa postestniki solín sami delajo, le de vés pridelk v deržavne solarije proti povračilu izročiti morajo. Deržavne solarije ne prodajajo soli na drobno, temuč le na debelo, po nar menj pol centa, in v prodajni ceni je že davk zapopaden z vsimi stroški vred. Ni ga človeka, de bi ga davk od soli ne zadel, zató je pa tudi deržavni dohodik iz soli gotov in stanovitén. Predvarjen je za 1848 na 31 milijonov in 709,000 gold., čisti pa 26 milijonov in 24,000 gold.

2. Davk iz prodaje tobaka. Osnova tega davka je, de nobeden nesmé tobaka sejati, saditi in pridelovati brez posebniga dovoljenja prihodkine gosposke, in de se vés pridelk tobaka v deržavne zaloge proti povračilu cene izročiti mora. Iz perja domá pridelaniga tobaka, in iz tistiga, kar ga deržavno gospodarstvo še na Mažarskim in v ptujih deželah nakupi, narejajo v deržavnih fabrikah razne baže vdelaniga tobaka, kteriga v zakladnice po deželah postavljene razpošljejo. Iz teh zakladnic ga pa opravičeni prodajavci (zalogarji in trafikanti) po zapovedani ceni (tarifi) na debelo in na drobno prodajajo. V prodajni ceni so davki in vsi stroški za kupovanje siroviga pridelka, za vdelanje, vožnjo in za plačilo prodajavcov zapopadeni. Nobena kakšnimu davku podveržena réč ni takó malo potrebna za človeško življenje kakor tobak; le navada in dolgčas sta ga ljudém

potrebniga naredila; koliko de se ga po priliki porabi, nam kaže prevdarjeno število dohodka, kteriga se nadja državno gospodarstvo za 1848. léto 21 milijonov in 99,000 gold. na debelo, čistiga pa 13 milijonov in 288,000 gold.

3. Davk iz prodaje smodnika (strelniga prahu) in solnitarja. Smodnik mora zavolj obče varnosti ojstrimu čuvanju vladarstva podveržen biti, zato je pa tudi v naših nemških in slovenskih deželah narejanje in prodaja smodnika vojniškemu čuvanju izročeno. Nihče ga nesmé brez dovoljenja vikši vojniške gosposke, ki je zato nalaš postavljena, narejati ali prodajati. Solnitar sicer sam na sebi ni nevarna reč, marveč je mnogim rokodelcam in obertnikom potrebna, pa je vender tudi ojstrimu čuvanju vojništva podveržen zato, kér je poglaviten obstojni del smodnika. Število dohodka ni znano, kér na ravnost v vojniško denarnico dohaja; le za Talijansko, kjer ni pod vojništvam, je za léto 1848 čistih 69,000 gold. prevdarjenih.

(Dalje sledi.)

Odperto pismice gosp. Ambrožu.

De po 16. listu Novíc bojé napravljeno pohujšanje, kolikor mogoče, popravim, Vam častitljivi, za domovino goreči gosp. Ambrož odkritoserčno zaterdim, de me práv zlo veseli, de ste v 18. listu Novíc s toliko serčnostjo nad me skočili; kar me še tolikanj bolj veseli, kér spričevanje od možaka pride, v kancelijskih opraviilih skušeniga in znajdeniga, de je že mogoče, (desiravno še težavno, kar še zmirej mislim) naš domorodni jezik koj v pisarnice vpeljati. Nikar me, dragi gospod sovražnika osvobodene slovenšine ne imenujte, kér nisim svetoval, nikdar ne ga vpeljati, ampak le zavolj opovér, ktere tudi sami spoznate in ravno v imenovanim listu poterdite, še nekoliko časa poterpéti; tudi sim le rekel, de še ni tako godin, de bi že popolnoma sam v kancelijah kraljevati in gospodariti zamogel. Če pa skušen kantonski komisár, kakor ste Vi, terdi, de je že zdey mogoče, opovére premagati in gaz predreti in mu gospodarstvo izročiti, se s ponižnostjo in veseljem Vaši besedi uklonem. In ni bilo napčno ne, de sim s svojim svétam bil vmés dregnil, zakaj sicer bi nar beržej Vašiga zaliga sestavka ne bilo na dan, kteri poterdi, kar latinec pravi: „vexatio dat intellectum“. — Kaj ne, kako zalo in koristno je, de nam je 15. dan Sušca pravico prinesel, de se smemo očitno, pa spošteno prepirati? — — —

Lep in potrebin poduk za vse kantonske komisarje in uradnike sim sicer od Vas v 18. listu zdrezal; ali kaj pomaga, kér ga bo le malo izmed njih bralo (kterim morebiti še clo potrebin ni), če se jih ni kaj več od lani Novíc poprijelo! — Kaj je 14 natisov Novíc, ktere so lani prejimali, za toliko čedo uradnikov po vsim Slovenskim!!

Zatorej Vas prosim, dajte le ta Svoj sostavek tudi v nemškem jeziku v nemških novicah natisniti, de ga bodo vender saj večidel vsi brali, de bodo slíšali in vidili, de sila kola lómi, de naj se ročno slovenšine poprimejo, ako bodo hotli željam ljudstva vstreči. Vi smete clo pristaviti, de Vas jez premagane zmaganea to storiti prosim.

J. Podrebernicki.

Skušnja učí.

Kako potrebna je popolna znanost slovenskiga jezika našim uradnikom (Beamten), se je undan pri volitvi poslancov za Frankfort kej očitno pokazalo. Nek uradnik je namreč hotel zbranim voljivcem namen té volitve natanjko razložiti, ter je začel govoriti: „Vidite, ljubi moji, nemški punt ni nič noviga; zdey se bo ta punt, h kterimu imamo tudi mi pristopiti, le vnovič sklenil“ — — Pa komej je uradnik besedo *punt* izgovoril, so začeli kmetje, zvesti podložni svojiga Cesarja,

vpiti: „Punt, kaj punt? Mi nočmo punta, mi nismo puntarji“. Sreča je bila, de je bil nek drug uradnik pričijoč, ki je kmetam berž razložil, de njegov tovarš slovenskiga jezika popolnoma ne razume, de je tedej nemško besedo „Deutscher Bund“ prestavil v nemški punt, namesti de bi bil rekel „nemška zaveza.“

Dr. B.

Iz Celja.

V 14. in 18. listu kmetiških Novíc vprašate, kako bi se konstitucija po slovensko imenovala? Jez mislim, nar bolj razumljivo bi bilo, ako bi pri besedi konstitucija ostali. Zakaj — prvič so to besedo, ki iz latinskiga izvira, Nemci, Francozi, Lahi in drugi narodi že davno v svoj jezik vzeli, in ji že zdavnej národno pravico dali; drugič je konstitucija lepa beseda, razumljiva in lahko izrečljiva; tretjič ni potreba, pri vsaki priložnosti novih besed kovati, kterih se ljudstvo v več létih komej navadi. Zatorej še enkrat: naj ostane ime konstitucija! —

Tudi v Celji se verli rodoljubi za drago mater Slovenijo potegujejo; pa nas ni veliko, večidel jih je, ki po nemško vpijejo, čeravno ne véjo zakaj? Vsa čast Nemcam; mi pa smo Slovenci, in Slovencev se hočemo držati, zatorej podpišemo vse, kar bo slovenski odbor na Dunaji za našo domovino koristniga namenil. —

Začeli so v Celji učeni gosp. profesor Konšek v latinskih šolah slovenski jezik učiti, ter veliko poslušavcov imajo. Slava, slava slovenšini! J. Š.

Od sv. Lorenca, na Štajarskim.

Tudi pri nas je krog in krog vse za slovenšino vneto, in s to željo napolnjeno, da bi berž berž slovenski jezik v naše učilnice in pisarnice bil vpeljan. Tega smo se pretečeno nedeljo živo prepričali, ko smo od Negovske gosposke sledeče oznanilo v slovenskem jeziku, in v novem tudi pri nas že občinskem pravopisu prejeli:

„V pondeljek in v torek, to je, 8. in 9. vélikega travna bo Negovska Grašina v svojem gosposkem hramu v Moravskem verhi sledeče darke pobirala, kakti: penezno gorno, grofovsko dačo (Dominicale) in deseti penez. Robotni in desetinški denar pa se nebo prejemaval, da se se za rešitvo ali odkupilo totih darkov more višji odločenje dočakati.“

Po dokončanim oznanilu se je na vsih licih očitno veselje vidilo; oznanilo je šlo od rok do rok, in vse je kakti z enim glasom reklo: „Tako je práv, da bi se odzdaj le vse, kaj bo občini potrebno vediti, v našem slovenskem jeziku pisalo!“ Pravična želja! Grašinskemu gospodu uradniku pa se v Novicah za to veselje, ki ga je nam s tem slovenskem oznanilom napravil, očitno zahvalimo, upajoči, da bo se to odzdaj večkrat zgodilo.

A. Strajnsak.

Iz Laškiga.

Pretečene dni je naša armada na Laškím sémtertje sovražnika zopet premagala in si nektere mesta pridobila, ktere so puntarji dozdej v pestéh imeli. Poleg Trebiža so bili sovražniki tako tepeni, de je bilo joj! Kojniki so našim vojakam svoje konje popustili, kterih so si toliko nabrali, de so jih Hrovatje potem po 6 gold. prodajali. Pri vsim tem vojska na Laškím še morebiti dolgo ne bo pri koncu, ako ne bojo po družih pogodbah miru storili. Zakaj ta vojska ni kakor navadna vojska, de sovražnik nad sovražnika pod milim nebam plane in se bojevati začneta — Laška vojska je vojska zoper celo deželo, zoper vsako mesto, zoper vsako vas — zoper več kot 5 milijonov ljudi. Kteriga človeka pogledaš, je sovražnik. Ako naši vojaki tudi eno mesto za drugim v svojo oblast dobé, morajo vunder vse premagane kraje z veliko armado varovati, sicer se zopet iznoviga spuntajo. — To je po-

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svitlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj VI.

V sredo 31. veličiga travna 1848.

List 22.

Pozdrav Slovenii.

Bog živi Slovenjo! doni u oblake,
Oživlja se verlo svobode že plod,
Veselje unema slovenske rojake,
K narodnosti odperla Slovincam je pot.

Razpadle so silno nadležne osnove,
Zatiravne prost'ga resnice duhá,
Odviše Slovincam radosti se nove,
Kér tudi njih jezik veljavnost imá.

Podajmo prijazno roko Gorotnam,
Ljubezen pridruži naj Štajarcam nas,
Zvežimo s sosedam se Primorijanam,
Povsod naj razlega slovenski se glas.

Postavil Triglava k'dor je na Gorensko,
Savici in Soči odtvoril zemljó,
Podpiral gotovo bo pravdo slovensko,
Postavil protivniku ljudstvu mejó.

Ostani na nebu, danica o mila,
Kazala ljudém si enakosti vir,
Prihodnost ti lepo si nam odgernila,
Na krasniga polja peljala nas tir.

Preddedje le mirni so naši kdaj bili,
Bežali morivni kervavi poboj;
U miru so naše dežele dobili,
Iz zemlje pridelali vžitek si svoj.

Mir, sloga, edinost naj dalje nas vodi,
Doveršen namen domoljubih de bo;
Visoko naj živi Slovenja v svobodi!
Podpirana od svojih sinovov krepkó.

Likar.

Nekaj od davkov

in v katerih davkih bi bilo kmetiskemu stanu nar
poprej polajšanja vošiti, pri katerih pa po pameti
kaj pozneje?

(Dalje.)

C. Deržavne naprave, iz katerih tudi premen-
ljivi davki dohajajo, so:

1. Pošte. Po ti napravi deržavniki in ptujci pisma,
vklade, blagó iz eniga kraja do družiga, blizo ali da-
lječ, in clo v ptuje dežele varno, hitro in z majhnimi
potroški pošiljajo; tudi popotniki vsaciga stanú se varno
in priložno, kamorkoli hočejo, po obćih cestah vozijo.

To je dobrotljiva, za domače in ptujce neprecenljivo
koristna naprava, brez ktere bi ljudém, v daljnih krajih
razprostranim, sila težko in dostikrat clo nemogoče bilo,
med seboj se pomeniti, mnoge prigodbe hitro zvediti in
svoje zaderžanje po tem ravnati, veliko vredne reči varno
posiljati i. t. d. Za vse stroške te naprave, z davkam
vred, kar ga čistiga v deržavno denarnico pride, je pla-
čilo po teži ali vrednosti poslanih reči, tudi po da-
ljavi, kamor se pošljejo, odmerjeno. Prevdarjen je vës
dohodik za léto 1848 na 7 milijonov in 853,000 gold.
— čisti pa na 2 milijona in 51,000 gold.

2. Cestnina in mostovina ste davka, ktera se
od porabe cest in mostov, po deržavnih stroških nare-
jenih in zmiram v dobrim stanu obderžanih, plačujeta.
Naloga je umerjena po daljavi, ali po številu živine
vprežene ali pa po cesti gnane. Tudi se na rekah,
ktere deržavno gospodarstvo trebiti ali druge dela na
njih opravljati da, brodnina (vodna cestnina) od ladij
ali čolnov, kateri blagó po reki vozijo, plačuje. Dohodik
iz téh davkov je prevdarjen za 1848 na 2 milijona in
584,000 gold. — čisti pa na 2 milijona in 528,000 gold.

3. Štempljani popir, na katerim po postavi, za tó
naredbo vpeljani, mora biti pisan vsaki spisik namenjen
v spričevanje storjenih pogodb ali njih odveze, v
spričevanje kakošnih pravic ali dolžnost, spiski s
kterimise hočejo pravice terjati ali pa terjanih vbraniti
se i. t. d. Rabiti se mora štempljani popir ali po številu
denarjev, od katerih spisik govori, ali pa po lastnosti
spiska. Cena štempljaniga popirja je v petnajst stopinj,
od 3 krajcarjev do 20 goldinarjev vverstena, po kateri
opravičeni prodajavci popir prodajajo. Dohodik davka v
ceni zapopadeniga bi imel za léto 1848 biti 6 milijonov
in 2,000 gold. — čisti pa na 5 milijonov in 700,000 gold.

4. Cenitbe ali takse so davki, ktere vikši vla-
darstvo v pomnoženje deržavnih dohodkov od nekterih
deržavnikov prejmlje za podeljenje poslavljenja, posta-
vim, za žlahnijo, za podeljenje zlužb deržavnih uradni-
kov, ali za dovoljenje kakošnih prednost, za mnogoverstno
opravičenje i. t. d. Mera naloge je razna po raznosti
dodeljenih pravic. Veliko dohodka takse deržavi ne pri-
nesejo; za 1848 bi jih imelo biti 966,000; čistih
pa 936,000 gold.

5. Loterija je osnova igre, ktero deržavno go-
spodarstvo z ljudstvom igra, in v tem obstoji, de si kdor
koli hoče, z nekoliko krajcarji ali goldinarji v deržavnih

loterijskih vlagnicah upanje velike sreče kupiti zamore, in včasih kakor slepa kokoš zerno tudi kaj zadene. Namen državnega gospodarstva pri ti napravi je na eni strani iz nagiba ljudstva do igre nekoliko državnega dohodka preskerbeti, na drugi strani pa skrivne, morebiti še bolj voherne in nevarne igre ovérati. Kolikor je bilo že zoper loterijo govorjeniga in pisaniga, vender še razsojeno ni, ktera škoda de je večji: ali tista, ki jo loterija vzrokuje, ali pa tista, ktero odvraca? Prevdarjeno število loterijskiga dohodka je za léto 1848 na debelo na 13 milijonov in 345,000 gold., — čistiga pa le 4 milijone in 600,000 gold.

6. Še nekoliko dohodkov pride samo na Talijanskim iz zedinjenih pravic, kateri so na čistim na 344,000 gold. prevdarjeni.

To so vsi davki naše avstrijske države, brez tistih denarjev, ktere po poti posojil prejemlje.

(Dalje sledi.)

Domači zdravnik in vodnik v mnogih opravilih mesca véliciga travna.

(Zdravnik). Ta mesec se natora pomladí, vse je veselo — kmet in mestnik vživata čisti spomladanski zrak. Od bolezin, ki bi bile ta mesec posebno navadne, nimamo nič povedati; če je veliki traven posebno hladán, se primerijo bolezni iz prehlajenja, posebno kašelj. — Svariti pa moramo ljudi, de naj opustijo staro vražo, po kateri mislijo, de je dobro ali potrebno, na spomlad kri pušati, de se človek očisti. Ni je skorej bolj neumne misli od te, od starih zabitih časov nam zapušene! Kri je nar zlahitniši tekočina našiga trupla, ktere človek brez škode nikdar ne zgubi, ako je zdrav. Le hude bolezni, pri kterih začne kri kipeti, v glavo, na pljuča i. t. d. tišati, se vnemati, terjajo, de se ljudém in živini kri puša, in pred ko se v tacih zadevah to stori, boljši je. Kdor si tedej puša, nej zdravnika popraš: ali je zares bolán — nikar pa nej ne gleda na spomlad ali na luno! — Kako neki si boš s pušanjem kri čistil? Kaj misliš, de je v žilah slaba kri od dobre ločena, kakor v skledi smetana od mleka, de tedej slabo lahko izpustiš, dobro pa ohraniš? Nespačetna misel! ktera kaže, kako neumni so bili v ti reči nekde ljudje, ki so si spomladi zjutrej kri pušali, popoldné pa že pri polnimu bokalu vina sedéli, zgubljeno moč si zopet pridobiti!! — Spomlad nam da druge in gotove pomočke, kri čistiti, namreč: čisti zrak pod milim Bogam, pomladanske zelenjave in sadje za jed, hladno čisto vodo. Teh pomočkov se primi, ljubi prijatelj, ako si hočeš kri zares očistiti in se pozdraviti.

(Poljske opravila). Kar žita in sicer sadežev vreme ni pripustilo, konec poprejšnjiga mesca sejati, se seje posebno v prvi polovici tega mesca. Proso, turšica, fižol, konoplje, ajda na praho, krompir i. t. d. se seje in sadi še ta mesec. Nemška detelja že da v prvi polovici tega mesca prvo košnjo. Na travnike ne pušaj več živine, kér je trava v nar lepši rastvi.

(Živinoréja). Kdor ima dovelj piče za govejo živino, naj je nikar ne goni na pašo; v hlevu ti bo dala veliko dobriga gnoja in se obvarovala marsiktere bolezni, ki se je na pašovnikih nalezle. Od suhe piče pa ne preskoči nanaglama k zeleni; nagli preskók od suhe na zeleno klajo naključni nenavajeni živini marsiktere bolezni. V začetku tedej mešaj zeleno klajo s suho, in tako počasama privadi živino same zelene piče. Prememba suhe klaje z zeleno nakloni živini večidel drisko, ktera pa, če ni prehuda, je živini zdrava in ne potrebuje ozdravljanja. S suho kermo se preobilna driska večidel zopet vstavi. — Če živino na pašo ženeš ali ji v hlevu zgol zelene piče pokladaš, dej ji poprej

piti, ne pa kadar ima že trebuh z zeleno pičo napolnjen, sicer jo bo napenjati začelo. — Prešice tudi v hladnim svinjaku derži, tode pripusti jim, de se ob vročini kopljejo in v blatu včasih povaljajo, de jih ne bo koža sèrbela. Prešič — akoravno je po navadni misli svinjska žival, mora čeden deržan biti. — Ovcé dobijo že na pašnikih dovelj piče.

(Vertnarske in vinorejske opravila). Vertnár ima s sajenjem in presajanjem mnogoverstne zelenjave dokaj opraviti. Presajenim mladim drevescam v suhim vremenu prilivaj; nerodovitne šibice cepljenam odreži. Mladimu drevju ne pokaži več gnoja; travo okoli drevja trebi. Gosence pridno zatiraj (létas jih je ta mesec posebno veliko). Vinograd se okopuje in kar koli se da globoko, de spodnja perst na verh pride in rodovitna postane. Plevél se iz nogradov trebi in na kup v gnojne jame spravlja. Za cepljenje tert, ako se ni v jeseni zgodilo, je zdej nar pripraviš čas. — Hmelj se vdru-gič okopuje in osipa. — Čebulno in korenjevo seme v gnojnici namôči, predin ga seješ; bo lepši gnalo.

(Hišna gospodinja) zdej posebno gleda na molžne krave. Posodo za mléko čisti in snaži, de je veselje. De mléko veliko smetane da, ga dèni v bolj plitve posode, ki so zgorej široke, na dnu pa vozke. Sirovo maslo (puter), če ga je veliko, naj se osoli; sir se začne delati. Maslo tega mesca je nar boljši, nar stanovitniši, za zimo ga prihrani. — Kader réž evetè, pravijo, de kurja žival rada piko dóbi; de se odverne, splakni ji vsaki dan vodno korito ali posodo, iz ktere pije; nalij ga z bistro vodo, in nekoliko kimeljna va-njo vérzi.

Šol in šolnikov po deželi nikar ne pozabíte!

Pri marsikteri fari na deželi so že davnej šole; pa čisto malo so do sedaj pripomogle h koristnemu omikanju in k vnemi prave ljubezni do vsiga, kar človeško življenje po pameti resnično posladiti zamore.

Pravi odgovor na vprašanje: zakaj de so naše deželske šole do sedaj tako malo prida donesle, je: kér so učniki v vednostih, v kterih bi imeli mladost podučiti, večidel neizurjeni, premalo izučeni, in pa kér so si učniki ali šolniki našim zgol slovenskiga jezika privajenim otročičem prizadevali, v neznani nemšini branje, pisanje, računstvo, pravopis i. t. d. v glavo ubivati. Kdor hoče dober šolnik na deželi biti, se mora veliko učiti; njemu ni zadosti le dobro brati, lepo in práv pisati, gladko računati in misli spodobno spisovati znati; on mora tudi razumeti, mladost z rahlo besedo k uku vnemati, v nji ljubezen do vsiga dobriga in lepiga izbujevati. Sam lepiga in praviga pobožniga zaderžanja, ne pa hinavec in potuhnjenec, naj bo učenik učencam prvi izgled!

Kmetiški mladosti, ki je namenjena vse svoje žive dni pri kmetijstvu svoj živež iskati, bi bil lahko razumljivi poduk v poglavitnih opravilih kmetijstva silno koristen in potreben. Kakó serčno mora veseliti fantiča, slišati kakó se zamore veliko drevjiča raznih sadnih plemén iz pešká izrediti; kakó se da požlahtiti, saditi, k nagli rasti in rodovitnosti primorati; kakó slab travnik v dobriga, pusta njiva v rodovitno obrniti, — sploh vse kmetijske dela tako opravljati, de se z malimi potroški veliko dobička doseže.

Potreba je tedej, de se vsakteri deželski učenik v kmetijstvu po bukvah in po skušnjah dobro izuri, de bo vedil šolski mladosti brane reči tudi razložiti in razjasniti, nezvedenim sosedam pa pri vsaki priložnosti dober svét dati. To mu bode prijaznost in spoštovanje cele okoljine naklonilo in tudi marsikteri hvaležni dar doneslo. Z učenistvam je večidel zedinjeno orglanje v cerkvi. Kakor lepo spodobno orglanje serce proti vsigamogočnemu Bogu povzdigne, tako nespodobno, bolj ple-

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svitlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj VI.

V sredo 7. rožnika 1848.

List 23.

Povabilo.

S prvim dnevom prihodnjiga mesca (maliga serpana) se začne druga polovica letašnjiga tečaja Novic. Kdor je le za prvo polovico Novic plačilo odrajal, ali kdor hoče vnovič pristopiti, naj pošlje še ta mesec denarje za drugo polovico, namreč za pošiljanje po pošti 1 gold. in 15 kraje.; sicer pa le 1 gold.

Vse c. k. pošte, gosp. Gajger v Celji in pa vredništvo in založnik v Ljubljani prejemaajo naročila po stari navadi v troškov prostih (frankiranih) pismih.

Kdor pa še želi, Novice tudi od tekočiga mesca (rožnika) dobivati, se mora naravnost na vredništvo Novic v Ljubljano obrniti in k zgorej oznanjenimu znesku še 20 krajcarjev priložiti, ker pošte ne prejemaajo naročil za posamezne mesce. —

Dragi prijatli! novo življenje se nam je začelo od 15. Sušca — življenje težavne pričijočnosti, Bog daj, de bi bilo vesele prihodnosti! Nam je od Boga odločeno novo rojstvo avstrijskiga cesarstva prestati; prosimo Vsigamogočniga, de ga bomo mirno prestali in skerbimo, de nas bojo naših vnukov vnuki hvaležni v spominu imeli.

Novice, — večletne in skušene prijateljice Slovincov — si bojo s pomočjo rodoljubih in za blagor domovine vnetih pomočnikov tudi prihodnjič zvesto prizadevale svojim dragim domorodcem ne le učenik v kmetijskih in obertniških rečeh, temuč tudi vodnik v vsim biti, kar sploh omikanje slovenskiga naroda in zvesto ohranjenje po ustavi vsim narodom od našiga miliga Cesarja dogotovljene narodnih pravic zadéva.

Ni skorej časopisa, ki bi takó mnogoverstne reči obsegel, kakor Novice, zato ker so bile skozi pet lét edini slovenski časopis — in kakor so zdej ravnale, bojo ravnale tudi prihodnjič s posebnim oziranjem na vse, kar se po svetu imenitniga godí.

Dajale bojo tudi prihodnjič obilo doklad in cesarskih oznanil brez plačila, in — kakor je že v začetku tega tečaja obljubljeno bilo — bo po dokončani prijetni „Zlati Vasi“ prišla neprecenljiva pesniška doklada: „Divica Orleanska“ našiga slavniga Koséskiga na svitlo, ktero, kakor nam je po besedi in po mnozih mnozih pismih oznanjeno, bravei Novic že komej pričakujejo.

Takó bomo začeli drugo polovico létašnjih Novic — Bog daj, de bi jo mirno in veselo do konca dognali!

Dr. Bleisweis, vrednik.

Dobrovoljska ob času sedanje vojaške nabére.

Klobučik po strani
Pa pruštof na ram',
In hajdi v Ljubljano
V soldate grém sam!

Pa žvižgam in pôjem
In vriskam terdó,
Če nisim za bôje
Kdo drugi pa bo?

Poženčan.

Nekaj od davkov

in v kterih davkih bi bilo kmetiškemu stanu naroprej polajšanja vošiti, pri kterih pa po pametikaj pozneje?

(Dalje.)

Mnoštvo vsih dohodkov je v imenovanih Dunajskih novicah takó le dokazano:

Stanovitni davki s stroški vred 49 milijonov in 524,000 gold.; čistih pa 47 milijonov in 865,000 gold. Premenljivi davki s stroški vred 130 milijonov in 727,000 gold.; čistih pa 97 milijonov 870,000 gold.

Drugi dohodki, med kterimi je dobiček deržavnih lastin pa 9 milijonov in 987,000 gold. Tedaj čistih brez stroškov v deržavne denarnice priti ima 155 milijonov in 722,000 gold.

To je pač, kaj ne de, silo veliko število! Pa je treba tudi pregledati, ako je to število z deržavnimi stroški v primeri, ali je toliko davka za deržavne stroške zares potreba? V ravno tistim Dunajskim listu, v kterim so dohodki razloženi, so tudi vsi deržavni stroški posamezno dokazani; mnoštvo vsih pa, kakor so za léto 1848 prevdarjeni, znese 155 milijonov 805,000 gold., med kterimi jih je pa tudi 5 milijonov za neprevidene

potrebe in stroške, tako de bi se tedej vsi državni stroški, razun obrest (čimžev) od sposojenih denarjev in pa stroškov za železne ceste, létas brez novih dolgov lahko opravljali, ako bi vsi zgorej povedani davki zares v polnim številu, kakor se jih državno vladarstvo po prevdarku nadja, gotovi v državne denarnice došli. Od državnih stroškov sploh in posebej bomo znabiti drugo pot govorili.

Prestopimo zdaj do vprašanja: Pri katerih davkih bi bilo kmetiškemu stanu berž ko je moč polajšanja vošiti, pri katerih pa po pameti kaj pozneje? O dragi bratje! kdor zvestih državnikov sedanje okoljine našiga cesarstva in njegove stiske dobro pomisli, ne bo prenašlo na pomanjšanje davkov mislil, temuč v zaupanji, de bo skorej skorej boljši, vse dozdanje naloge, kolikor ga zadenejo, kot posvečeni dar serčno rad na oltar države položil. Vikši državno vladarstvo je prevdarek dohodkov, od kteriga smo govorili, pred Vsimi Sveti pretečeniga léta zložilo; — tačas se ni še kar nič nadjalo strašne puntarije nehvaležnih, brezvestnih Taljanov, — ni se nadjalo kakošna množica vojakov se bo mogla zoper nje pošiljati, in kako silo veliki stroški se bodo potem naključili. In vender pri vsih téh stiskah so naši častiti deželni stanovi na revniga kmeta mislili in poslali so modre rodoljube možé s prošnjo milostljivemu Cesarju, de bi se nekoliko davkov, kar koli je moč kmalo pomanjšalo. *)

Davk od solí je med tistimi nar pglavitniši. Sól je za človeški živež in za mnogo obertniško narejanje takó potrebna, de noben človek brez nje obstati ne more, zato pa tudi davk po primeri enako bogatinca in reveža zadene. Cena solí, med katero je davk zapopaden, je zares vsim pretežka. Štajarske in morske solí cent na Krajnskim čez 6 goldinarjev pride, h kateri ceni pa prodajavci še plačilo svojiga prizadevanja in svoj dobiček pridenejo. Koliko ubozih kmetiških družin mora dostikrat, če denarjev ni, več dni brez solí ostati? Kaj hočemo pa reči od živinoreje, pri kateri je sól tolikanj koristna in potrebna? ktere pa živina uboziga kmeta nikdar ne vidi. Ponižanje cene solí je tedaj silno silno potrebno.

Davk od štempljaniga popirja tudi ne le kmeta, temuč tudi druge malo blagovitne ljudi teží. Res je, de pri vpeljanji tega davka so bile odveržene tiste takse sodnih ali političkih spiskov, ktere so ubogimu kmetu toliko zlega naključevale, ktere je zavoljo nezvestnih prejemnikov dostikrat po dva- ali trikrat plačati mogel, in zavoljo kterih je večkrat potrebno živinče, ali če družiga ni bilo, kotlič iz kuhnje zgubil. Pa ukaz za štempljani popir je le tako neprilično osnovan, de zavolj prestopov ne le prosti človek, temuč tudi umni ljudje in uradniki práv lahko v kazni zabredejo, in kar je pa še hujši, naklada je tako neprimerjeno razdeljena, de davk dosti bolj reveža in menj premožniga ali blagovitniga kakor bogatinca zadene. Zavolj tega vošimo, de bi se vès ukaz zavoljo štempljnov že v prvim državnim zboru skoz in skoz pre naredil.

Cestnina in mostnina ste kmetam, ki se s prepeljevanjem tergovskega blaga ali z drugo vožnjo pečajo, zlo težki; od majhniga večkrat práv pičliga zasluzka morajo vozniki in drugi popotniki še nekaj grošev ali goldinarjev odkrušiti, in veliko zamud preterpeti, vstavlja se pri vsaki cestnini. Práv bi bilo, de bi se tudi ta reč drugači vpravala.

Pri téh dozdej imenovanih davkih bi bilo tedej po mojih mislih kmetu nar poprej polajšanje vošiti, in naj bi se vsaj ob začetku prihodnjiga léta vpeljalo.

(Konec sledí.)

*) Deželni stanovi vsih dežel so večidel za prvo potrebo spoznali, de bi se kmetam po pravični tarifi tlaka, desetina in vse druge gruntne gospodke dolžnosti odvzele. Za ponižanje cene solí so se pa Krajnski stanovi tudi posebno potegnili. Vredništvo.

Dopis iz Mirne.

Žalosten, práv žalosten sim bil, ko sim zvedil, de ima v Novim mestu drugi mesec na svitlo priti nemški časopis Slovenija (Sloveniens Blatt); nisim sicer žalosten zato, kér bo Novomestnjanam nova zarja zasiljala, in rodila novo dete Slovenija, zakaj po dobro vredvanih časopisih se ljudstva izobražvajo (likajo) in ravno to svojim rojakam vsak rodoljub serčno privošiti mora; čudim se le zato, kér bo déte „Slovenija“ imenovano, pa ne bo po slovensko govorilo. Kje je vaša vnema za domorodnost, ljubi moji sosede? *)

V nekem tergu na Štajarskim, je kupec belo in rudečo pisane trakove in kokarde kmetam prodajal. Nek bistroumen kmetovavec pride v štacuno, in po blagu popraša, kteriga kupiti misli. Štacunar misleč, de je kmet zabit, mu ponudi tudi trakov in kokard, rekoč: kdor take kokarde ali trakove nosi, sme kar koli le hoče brez vsiga zadržka dopernesti. V kmetiški suknji se najdejo včasih umniši glavice, kakor v gospôških, zato si kupi kmet trak in kokardo, si ju na pruštof in klobuk pripne, ter zgrabi nekaj platna rekoč: hvala Bogú! zde se bo lahko na svetu živelo — in pri durih vùn šine. Štacunar za njim skoči, ga zgrabi, in mu hoče vkradeno platno vzeti vpijoč: tat me hoče okraati. Kmet — pošten človek — mu platno podá, ter mu resnobno odgovori: „Bog me vari tatvine; nisim in ne bodem nikdar kradel; jez sim le storil po vašim svetu — vam pa nej bodi to v poduk, ne slepariti kmetiških ljudi.“ Potem ga zaničljivo pogleda, in gré v drugo štacuno.

V Šentrupertu na Dolenskim se je nekaj malopridnih kmetov, ki so pijani iz kerčme prišli od več reči, posebno pa od tlake in drugih gosposkinih davkov, pogovarjalo. Eden izmed njih farovž zagledaje reče: „kaj pa bi bilo, če bi mi tale kurnjek zažgali?“ Na to nek pameten hlapec iz Bistrice naleti, in malopridnežu odgovori rekoč: „družiga boste zidali.“ — Ko je te besede izgovoril, so pijanci osramoteni molče in mirni svojo pot naprej šli. Slava tacimu človeku! nej si je hlapec ali gospodar. — Kersnik, komisár.

Iz Dunaja.

Zdej smo še le natanjko zvedili, zakaj de je na Dunaji (v Beču) unidan nov hrup in nepokoj vstal, od kteriga smo v 21. listu pisali. Vse Dunajske novíce sploh enoglasno terdijo, de sicer sila, s katero so Dunajčanje dovoljenje nekterih reči od Cesarja terjali, ni bila nikakor spodobna, de so se pa za pravično reč potegnili, kér so žalostno resnico zvedili, de nekteri ljudje visociga stanú in Meternihove róbe so začeli poskušati, našimu milimu Cesarju prigovarjati, de bi — kolikor bi moč bilo — ljudstvam obljubljene darove prikrajšali, de bi jih spet mogočniki v oblast dobili, kar pa verli Dunajčanje in njih glava — akademjsko kardelo — po nobeni ceni ne pripustijo. — De bi pa ti malopridni ljudje Dunaj v nar večí prekucije pripra-

*) Nam se pa clo potrebno zdí, de imamo tudi nekaj nemških časopisov, ki se potegujeje za domorodne reči zoper toliko trumo sovražnikov, ki nam Slovencam ne privošijo od milostljiviga Cesarja po ustavi dovoljenih pravíc, — in če v prid ljudskega omikanja in blagostanja le to zadobiti želimo, kar smo zgubili in kar so nam milostljivi Cesar nazaj dati dovolili, pa že vpijejo in razsajajo naši sovražniki, de se hočemo od Nemcov ločiti, de jih hočemo zatirati, de jih sovražimo in več tacih nesramnih laží, ktere jim le sata prepíra vdihniti zamore. Mi nočemo nemšine zatirati, ktera nam je potrebna, tudi laški-ga, francozskiga, angležkiga in nobeniga družiga jezika ne — nasproti pa imamo Slovenci v slovenski hiši tudi pravico terjati, de se nam materni jezik ne zatiruje, kakor se je — Bogú naj bode potoženo! dozdej zatiral. Vsakimu svoje! to so naše besede pred Bogam in pred Cesarjem; tega naj se derži tudi vsak časopis na Slovenskim, naj bode v nemškem ali slovenskim jeziku pisan. Vredništvo.

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svitlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj VI.

V sredo 14. rožnika 1848.

List 24.

Veselo oznanilo.

Presvitli Cesar so iz Inšpruka Dunajčanam pisali, de so z veseljem namenjeni do državniga zbora zopet na Dunaj nazaj priti, če bo poprejšnji mir zopet na Dunaji, in de se Jim poročstvo da, de se bo državni zbor mirno posvetovati mogel zastran vsih toliko imenitnih reči v prid vsih deželá. — Nadjamo se, de bojo Dunajčanje radi vošila presvitliga Cesarja spoznili.

Nekaj od davkov

in v katerih davkih bi bilo kmetiškimu stanu nar poprej polajšanja vošiti, pri katerih pa po pameti kaj pozneje?

(Konec.)

Pa to polajšanje prevdarjenih državnih dohodkov bi storilo, de bi ne bilo dohodkov zadosti za vse državne stroške; kako bi se pomanjkanje popravilo? To pri imenovanih treh dohodkih nič kaj pretežkiga ne bo. Kar davk od štempljaniga popirja zadene, ne bo prenarejen je ukaza clo nič pomanjkanja naključilo, kér se bo le pretežka butara iz slabih šibkih ram na bolj krepke in čverste rame prenesla. Kar pa davk od solí zadene, nam skušnje skažejo, de v premenljivih davkih kolikor lajši je naloga, toliko več se davku podverženih reči povžije ali porabi. Od kave (kofeta) je bil colski davk v létu 1844 za 8 gold. in pol od centa ali za $5\frac{1}{10}$ krajc. od funta pomanjšán, in od tistihmal je kontrabantarija s kavo močno pojenjala, in povžije se je v celi državi toliko več, de colski davk od kave clo nič manjši ni kakor je bil popred. Tudi solí se bo pri pomanjšani ceni veliko veliko več ko dozdej porabilo. Tisti reveži na kmetih in v mestih, ki večkrat brez solí živeti morajo, si jo bojo lože kupovali, in vsaki malo blagoviten in clo reven kmet bo zamogel solí tudi za svojo živino rabiti. Pomnoženi povžitik bo potem dohodik pomnožil. Kar bi še na dohodku od solí in zavolj odverženja cestnine in mostnine pomanjkalo, kako bi se to dostavilo, nočemo presegati veličastnimu državnimu zboru, v katerim se bo čez vse to govorilo. Vender bi radi opomnili čudo velikiga množtva državnih uradnikov (cesarskih služabnikov). Kdo ne vé, de so se skozi dosti dosti lét vse uradniške opravila, naj zadenejo voditev ali oskerbništva ali pisarije, vùn in vùn brez potrebe pomnoževale, zavoljo tega pa tudi število državnih uradnikov vsih

redov od vikšiga do nizkiga le zmiram povikševalo, ravno kakor bi se moglo državno blagostanje le na silno vojno (armado) uradnikov vpérati! Ne de bi mi želeli, de bi se nemilo in krivično uradnikom, ki so bili od poprejšnjiga samovladarstva brez potrebe postavljeni, neutegama slovó dalo. Pa dokaj se bo že dalo na državnih vtratah prihraniti, če se prazne zlužbe več ne nastavijo, če se uradniki na enim kraji nepotrebni ali lahko pogrešljivi v drugi potrebniji kraj prestavijo, de ni treba tukaj novih voliti. Že to samo bo v celim obširu države dosti dosti v prid državniga gospodarstva izdalo, dokler se bode v velikim zboru še kaj bolj zdatniga domislilo.

Ali je to vse, česar se mi kmetje od nove vladije nadjati imamo, si bodo morebiti marsikteri kmetje mislili; ali je to vse? Kaj nam ne bo tudi težka butara gruntniga davka kej polajšana? kaj ne bo tudi pri živežnim davku, kateri je zdej le samo zastran malih reči, ktere kmetje za vsakdanje potrebe v poglavitne mesta na prodaj nosijo, nekoliko pomanjšán, ne bo tudi v tem sploh in posebno na deželi še kej več polajšanja prišlo? Se bo, tudi to se bo zgodilo. Pa pomislite, kdo je v stanu, staro neprilično razpadljivo poslopje nanagloma razsuti in ravno ob ti dobi tudi drugo novo krasno poslopje sozidati? Ali ne bo poprej vsiga za novo zidanje potrebniga pripravil, in staro poslopje le po primeri razsul, kakor bo novo dodelano? Ravno tako se mora v prenarejanji državnih naprav goditi. Gotovo se bo v državnim zboru na pomanjšanje vtrát, oskerbljenja in prejemanja stanovitnih in premenljivih davkov kmalo od začetka mislilo in sklenilo, potem pa v poznejših zborih izpeljevalo. Tako se bo marsikteri milijon vtrát, kateri zdej med davki zapopađeni, čez $34\frac{1}{2}$ milijonov znesejo, prihranil. Kadar bodo pa naši hrabri vojaki Taljanskim puntarjem skazali, de se čast našiga vojništva brez maševanja oskruniti ne smé, — kadar bodo čast našiga ustavniga cesarstva rešili, — kadar bodo meje države na vsih stranéh varno vterjene, koliko stroškov ne bo takrat menj! Le samo stroški za vojništvo so bili za létu 1848 na 54 milijonov in 310,000 gold. prevdarjeni, in Taljanske puntarije so jih še zlo zlo pomnožile. Pri zadobljenim miru se bo pa, kér národna straža domači mir in pokoj, varovati in na pokornost do postav paziti ima, število vojakov saj za polovico lahko pomanjšalo; milijonov državnih stroškov se bo tedaj prihranilo, katerih eni del se bo v pomanj-

šanje nar težjih davkov, drugi del v koristne opčne naprave, postavim v pomnoženje deželjskih šol in boljši stanje učiteljev i. t. d. obrniti zamogel.

Gotovo lepa vesela prihodnost nam že blizo sveti! zdaj le zložnost, nerazdeltljiva edinost med vsimi brati deržave, in terdno zaupanje v naše prihodnje poslanike k Dunajskemu zboru.

Janez Cerer, uradnik velke colnije v Terstu.

Kakó in koliko bi bil slovenski jezik precej v šole in kancelije vpeljati. *)

V Novicah je bilo že zadosti govorjenja, ali je slovenski jezik že zdaj zadosti zrel za šolo in kancelije; ni potreba temu kaj pridevati. Kakó pa bi se dal vpeljati, ni bilo še nič kaj povedano; zakaj beséde, s kterimi hoče slovenski zbór prošnjo do Cesarja in veliciga Dunajskiga zbóra dati, so le splošne, ali dajo le na znanje, kakor de bi vse dozdanje ob svojim času na enkrat moglo néhati in góli slovenšini prostor pustiti, kar se pa lože reče, kakor spolni. Zakaj, kakor bi trénil, se ne da vse iz nemških na slovenske nogé postaviti; drugač bi se nam godilo kakor Mažarjem, ki so s sklepam Požunskiga zbóra, ko bi mignil latinšino ovérgli, pa še zdaj niso slovnika izdelali, ki bi v oger-skim jeziku vse iména za vednosti in umetnosti obségel. Tudi smo z Némci preveč zvezani (naj že to radi ali neradí hočemo), kakor de bi kar se od njih posloviti zamógli. Tudi jih je med nami več, ki čeravno se zdaj Slovence štéjemo, po svojih iménih ne moremo nekaj nemškiga rodú tajiti; in Némci bi se nam lahko, kakor Čeham smejali, ko bi polno nemških lastnih imén med silno vnetimi Slovenci vidili. Ako bi pa za tega voljo hótli čakati, dokler bi Slovenšina vse té zoperstave zmagala, bi morebiti ne bilo tako kmalo. Potreba je pa, ne toliko zastran učenosti, temuč zavoljo vsakdanje potrebe s slovenšino precej, saj ne brez dolziga odloga, v šolo in kancelijo stopiti. Kakó in koliko bi se to lahko zgoditi móglo, naj bo tukej nekaj misel na znanje danih. 1. Pri šolah naj se razločijo višji in nižji šóle. V šolah na dežéli je na Krajskim slovenšina že davno vpeljana; na Štajarskim, Teržaškim in drugej tudi že več časa ni ptuja; tukej tedéj ni še le začénjati, temuč kar je začéto, le bolj popolnoma izpeljevati; zlasti manjka tam slovnice (gramatike) za slovenski jezik (za nemškiga se že dobí). To de pred drugim bi bila večí edinost v besédi in bukvah vošiti; do zdaj imá vsaka škofija med Slovenci svoje šolske bukve kakor tudi zadosti posebno svojo besédo.

V mestnih nižjih šolah, ki so do zdaj več ali manj zgol nemške, naj se vpelje slovnica za slovenski jezik in napeljevanje za slovensko pismenost; de bi bilo nemško in slovensko po enaki póti združeno, kakor bukve: „Blaže in Néžica“ v več zgledih kažejo. To bi bila nar večí teža le za učénike. V zdanjih latinskih šolah bi se znala pervzétí bolj popolnoma slovnica za slovenski jezik, in semtertje tudi kako predstavlanje iz slovenskiga v latinsko in iz latinskiga v slovénsko. To bi se lahko zgodilo, de bi se le stol za slovenšino iz deséte šole (bogoslovstva) v pervo ali drugo latinsko ponižal. Do zdaj je bilo res nekoliko čudno, de smo se nar pred učíli nemšine, po

tem latinšine in grekšine — more biti tudi italijanskiga, francozkiga in angležkiga — slovenšino pa smo čisto v né-mar pustili; ali pa, kteri smo šli k bogoslovstvu, smo še popred hebrejsko, sirsko, kaldejsko in arabsko iméli, preden je bila slovenšina na versti! Pesništvo in govorníštvo v slovenskim jeziku se je prostovoljno že davno začéto v višjih latinskih šolah — že per ranjcim M. Čopu smo včasih kak slovensk izdélík dali; zdaj je téga veliko več.

V modroslovskih šolah bi lahko bila slovenska filologia (besedoslóvjé?) kakor tudi latinska.

Per bogoslovcih je ravno duhovno pastirstvo v Ljubljani, kar sostavnost in učenost tiče, v slovenšini tako visoko povzdignjeno, de je komaj še kaj vošiti; druge bogoslovské vednosti more biti bolj prav le per latinšini ostanejo, saj za en dél, ker duhovnim latinšine ni opustiti.

S takošnim ravnanjem ni samo začetik za slovenšino v šoli postavljen, temuč tudi pot napeljana, de bi dalje počasi se še kaj več moglo zgoditi. Kar na enkrat pa šola ne more biti vsa slovenska: od kod bukev tako naglo vzéti?

2. V kancelijah je slovenska beseda sicer zmírej v ustih, samo ne piše se ne; popolnoma vunkej vreči se pa nemšina, saj zdaj še, ne dá. Za kmeta je pa síla potreba, de bi se v kancelijah tudi slovenšina saj nekoliko v manjših rečéh precej pisala. — Če je kak kmet poklican, dobí nemški poklic, in iše celo uro in še bolj dalječ, de mu kdo pové, kaj de je; če bi bil tak poklic (Vorladung) v slovenskim jeziku, ga lahko sam ali kdo drugi razumé. To bi za kancelijo ne bilo pretežko, če kaj taciga slovensko pišejo — sej so le dve, tri verstice. — Če ima kmet poterđiti prejembo denarjev, kako majhno dolžno pismo narediti, manjši testament storiti ali kaj taciga, iše okrog kozjih dohtarjev; ali mu je zameriti, kér slovensko pismo v kancelii ne veljá? Naj se kaj taciga tudi v slovenskim pisanji vzame, ne bo treba zakotniga pisača; zakaj slovensko pisati jih več (še brez šole) zna, več bi se jih rado naučilo, do zdaj marsikterimu pisanje ni mar, kér ga nima kje rabiti. In tudi to storiti, kancelii ne bo pretežko, de bo slovensko pismo za veljavno vzela. Per taci manjših rečéh, se tudi uradniki sčasama slovenšine lahko bolj izučé. Tako bi prišla slovenšina brez težave v kancelijo, dokler bi se z nemšino na enako stopinjo vzdigniti mogla.

P. H. *)

Od poslancov za Dunajski zbor.

Dan, v kterim bojo izvoljeni možjé na Dunaji k deržavnemu zboru se skupej sošli, je že práv blizo. — Blagor ali gorjé cesarstva, blagor ali gorjé vsaciga stanú, torej tudi blagor ali gorjé katoljške vére v avstrijskih deželah — bojo ti izvoljeni možjé tam sklenili.

Části vredni gospod komisár Ambrož so v Novicah od 24. veliciga travna lepo in resnično razložili lastnosti, ktere so tem, ki bojo k imenovanému zboru na Dunaj poslani, potrebne. Le eno še tukaj zraven predstavimo.

Volíte, prelubi! za Dunajski zbor možé, kteri zunaj od gospod Ambroža tirjaníh lastnost tudi to imajo, de so dobri katoljški kristjani ne samo po iménu, ampak tudi v djanji; — možé, kteri bojo pripravljeni od svoje s. vére, ako bo potreba, očitno pričati, in se za njé resnice in pravice zoper sleherne nasprotnike katoljške vere junaško potegovati. — Zakaj v ta zbor bojo gotovo tudi kaki zoperniki katoljške vere prišli, — judje in protestanti in drugi, kterim je katoljška véra tern v pétí. —

Tiroljci, glejte! kteri so med vsimi prebivavci avstrijskiga cesarstva nar bolj vneti katoljščani in zavoljo

*) Hvale vredna misel je, de ste pomenke v ti reči sprožili, kar se nam silno potrebno zdi, de seta reč do dobriga prevdari. Ze davnej bi bilo vredništvo rado začéto od tega govoriti, pa síla opravkov ni pripustila, torej smo částitimu gosp. H. práv hvaležni, de so začéli od te reči govoriti. Zares lahko je izgovorjeno »staro ne veljá nič«, težji pa je dobro novo vpeljati. Prosimo tedéj, de naj se zvedeni rodoljubi z nar večim veseljem in práv natanjko te reči poprimejo in nam svoje misli v Novicah razodenejo, kakor so gosp. H. storili.

*) Prošnjo do slovenskiga zbora v Ljubljani smo izročili zboru. Vredništvo.